

„ACUM SUSPINĂ VALSUL, ȘI MAI RAR...”

125 de ani de la nașterea lui George Bacovia

Se împlinesc în acest septembrie 125 de ani de la nașterea lui George Bacovia.

Poeți importanți din generația de aur '60, dar îndeosebi optzeciștii au consacrat, am putea spune, în lirica românească, bacovianismul. S-a observat adeseori în ultimele decenii că pentru poezia românească, actuală, marile repere canonice nu mai sunt atât Ion Barbu sau Lucian Blaga, cât Arghezi și, mai ales, Bacovia (Ion Pop, *Bacovieni, desigur...*, „Ateneu”, nr. 8, 2001). Această „spectaculoasă reabilitare (a autorului *Stanțelor burheze*) ce i-ar fi șocat, poate, pe un Lovinescu ori G. Călinescu” – cum scrie criticul clujean – este fără egal în spațiul literaturii noastre. Din punctul de vedere al forței (ce cuvânt inadecvat, nu-i așa?, când ne referim la Bacovia) cu care a influențat poezia din a doua jumătate a secolului 20, poetul, multă vreme necunoscut în timpul vieții – „adormit pe cărți într-o provincie pustie” – are o posteritate comparabilă doar cu a lui Eminescu. Faptul este cu atât mai spectaculos – ca să folosesc același epitet ca Ion Pop – cu cât Bacovia fusese considerat nu doar un poet minor, dar chiar un epigon al lui Eminescu. Văzut de unii ca un exponent al psihologiei specifice „poetilor proletari culti” – sintagma binecunoscută a lui Gherea –, situat de istoriile literare și de manualele școlare în prelungirea palidă a simbolismului european, Bacovia ajunge să fie descoperit cu adevărat după moartea sa, ca un mare poet al secolului, neîncadrabil în curente și școli; mai mult, creator el însuși al unui nou curent ce avea să se dovedească profund novator. La deruta criticilor și istoricilor literari a contribuit, e drept, și poetul, nu în ultimul rând prin unele confesiuni, de altfel de o dezarmantă platitudine, sugerând diverse filiații: Rollinat, Baudelaire, Edgar Poe, Degas, Chopin etc. Companie cum nu se poate mai selectă, dar care îi umbrește statura reală, originalitatea. Simptomatic, descoperirea marelui poet o datorăm – e aproape un truism – nu criticilor, ci poezilor și prozatorilor. Se știe că printre primii care au atras atenția asupra sa a fost poetul Adrian Maniu, că printre cei ce au scris cu o remarcabilă pătrundere despre lirica bacoviană sunt Eugen Jebeleanu și Dinu Flămând. Cât privește generația lui Nichita Stănescu și mai ales „promoțiile” ce i-au urmat, ele au văzut în Bacovia un mare reper, inclusiv din perspectiva modernismului și postmodernismului. Dar, cum spuneam, nu numai poezii, ci și prozatorii au fost și sunt fascinați de „figura” autorului *Scântelilor galbene*. Într-un dialog cu George Bălăiță (petrecut la Bacău în 1976 și publicat în „Convorbiri literare”), acesta îmi atrăgea luarea aminte: „Iată o strofă, o primă parte dintr-o strofă din Bacovia: «Prin târgu-nvăluit în sărăcie / Am întâlnit un popă, un soldat» – două versuri simple ce ar fi putut fi scrise de oricare poet minor. Tradem, să zicem. Și iată, dintr-odată, în următoarele două versuri o trecere, o ridicare la mari înălțimi: «De-acum pe cărți voi adormi uitat / Pierdut într-o provincie pustie» – versuri care definesc condiția poetului etc. *Nu imagistică aflăm în aceste versuri din Bacovia, ci cuvântul pur ce trimite la primele experiențe ale poeziei, la vechii poeți greci care trebuie mereu recitiți*”. (subl. mea – C. C.)

În 1981 apărea, la Editura „Junimea”, eseu *Bacovia* al lui Daniel Dimitriu, o carte de referință în exegeza bacoviană care – constatăm astăzi, la 125 de ani de la nașterea poetului (4

septembrie 1881) – este una destul de bogată. Atunci, cu 20 de ani în urmă, după ce citise tot ceea ce se scrisese mai important despre Bacovia, Daniel Dimitriu găsea că „pe porțiuni mai mari sau mai mici, critica l-a descoperit”, în eseu său propunându-și și reușind „să strângă laolaltă și să sublinieze argumentele care fac din autorul *Plumbului* unul dintre cei mai mari poeți români, poziție cucerită nu de o oarbă înzestrare, ci de o conștiință artistică ieșită din comun” (subl. mea – C. C.) Urmând îndemnul lui Perpessiciu, pe care de altfel îl așează ca moto al cărții – „Discret și încărcat de taine, dl G. Bacovia coboară în inima lirismului său, ca-ntr-un tunel adânc. Acolo trebuie vizitat” –, Daniel Dimitriu surprinde din unghiuri multiple laitmotivele poeziei lui Bacovia, analizează ipostazele personajului bacovian, relevă – în cele două capitole ale cărții: *Textul comun și Universul intermediar* – elementele ce ilustrează unicitatea unei opere. Poetul este văzut în contextul simbolist, dar și dincolo de acesta, în fond scos din raza unor inerti de viziune și „degajat” de unele dintre clișeele perpetuate, până la acea dată, de critica și istoria literară, de manualele școlare și cursurile universitare. A rezultat o biografie a operei, luminată din diverse unghiuri, care urmărește „aventura” liricii bacoviene, a spiritului bacovian față cu el însuși, cu propria-i conștiință și cu conștiința literară românească din primele opt decenii ale secolului care tocmai s-a încheiat. Într-o notă, Daniel Dimitriu observa: „E momentul în care marea poezie bacoviană are nevoie de confirmări, ceea ce îndreptățește orice gest de apropiere.” Între timp, adică în cei 20 de ani, câți s-au scurs de la apariția cărții la care am făcut referire, s-au ivit noi „confirmări” critice; chiar Daniel Dimitriu a publicat, în 1998, un nou volum, intitulat *Bacovia după Bacovia*, la aceeași editură „Junimea”.

Dar confirmările cele mai elocvente s-au produs tot în spațiul poeziei, în mod deosebit al celei a „optzeciștilor” și postmoderniștilor pentru care lirica bacoviană constituie expresia simplă, pură, genială, tulburătoare a realității unei „țări triste, pline de umor”. De acea, observă și Ion Pop, Bacovia este „mai peste tot prezent în «intertextul» acestei vârste poetice. Citate din poemele lui sunt montate în cele mai neașteptate locuri, servind sublinierii unor afinități, întărind acizii ironici sau ai sarcasmului, îngrășând grimasa și gestică «teatrală», chemate să traducă stări de tensiune și de revoltă, de oboseală și inerție.”

Dincolo însă de analize, comentarii, exegeze, opera bacoviană, ca a oricărui alt mare poet, trebuie recită. La fiecare lectură, descoperim ceva de care ne mirăm că nu ne-am dat seama până acum. Mereu avansăm și totuși ne trezim mereu că am rămas în urma marilor poeți, că am fost trăiți de ei înainte ca noi înșine să trăim.

George Bacovia s-a născut la începutul toamnei: „Acum suspină valsul, și mai rar, / O, lasă-mă acum să te cuprind... / Hai, să valsăm, iubito, hohotind, / După al toamnei bocet mortuar”. Îi răspunde lui Bacovia, peste timp, un alt poet român, bacovian (dar cu instrumente masive, ca să preiau o expresie a lui Marian Popa), mai ales în lirica de dragoste, Adrian Păunescu: „Foiasele în vântul toamnei ard, / Mușcate sângeros și trist de lună, / Și turturele se despreună / Acum noi doi, în focul revanșard / Acum, atât de singuri pe pământ, / Să recităm Bacovia, plângând.”